

Inhoud

Voorwoord 9

Inleiding 11

Deel 1 Voordat de groep begint 15

1 De groepsdynamiek als krachtbron 17

1.1 Profiteren van de groepsdynamiek 17

1.2 Deelnemers leren van interacties met elkaar 19

2 Interactie in kaart brengen 25

2.1 Inleiding 25

2.2 De Roos van Leary: het model 25

2.3 De Roos van Leary als instrument 33

3 Een groep opzetten 37

3.1 Het fundament van de groepsdynamica: het onderscheid tussen groepstaak en groepsproces 37

3.2 Een groep opzetten 42

3.3 Een groep voorbereiden 57

Deel 2 De groep beïnvloeden 63

4 Een groep leiden 65

4.1 Inleiding 65

4.2 De groepsleider als formele leider 65

4.3 Situationeel leidinggeven 66

4.4 De rollen van de groepsleider 66

4.5 De groepsleider als expert 67

4.6 Het basisgereedschap van de groepsleider 68

4.7 De groepsleider als model 82

4.8 De groepsleider als persoon 82

5 Een groep sturen 85

5.1 Inleiding 85

5.2 Twee aangrijpingspunten voor beïnvloeding van een lopende groep: taak en proces 85

5.3 De juiste balans tussen taak en proces: de werkgroep 89

5.4 Een groep sturen 90

- 5.4.1 De groepstaak komt eerst; het groepsproces dient de taak 90
- 5.4.2 De taak als richtpunt handhaven (de taak benadrukken) 92
- 5.4.3 Groepsprocessen sturen en benutten voor de taak (het proces benadrukken) 94

Deel 3 Groepsprocessen sturen 95

Intermezzo 97

6 Groepscohesie: hechtingskrachten in de groep 99

- 6.1 Inleiding 99
- 6.2 Wat is groepscohesie en hoe werkt die 99
- 6.3 De ontwikkeling van groepscohesie 107
- 6.4 Cohesie waarnemen 111
- 6.5 Handleiding voor de praktijk I: groepscohesie sturen bij het begin van een groep 113
  - 6.5.1 Hoe de groepsleider de groepscohesie bevordert voorafgaand aan de groep 114
  - 6.5.2 Hoe de groepsleider de groepscohesie bevordert in het begin van de groep 115
- 6.6 Handleiding voor de praktijk II: groepscohesie sturen in een lopende groep 125

7 Interactielijnen en relatiepatronen 133

- 7.1 Wat is interactie 133
- 7.2 Interactie waarnemen 134
- 7.3 Handleiding voor de praktijk: interactie sturen 146
  - 7.3.1 Invoegen of de 'tussenkoms' 146
  - 7.3.2 Interactie bevorderen 147
  - 7.3.3 Interactie remmen 155

8 Groepsontwikkeling 159

- 8.1 Wat is groepsontwikkeling 159
- 8.2 Zeven universele wetmatigheden van groepsontwikkeling 160
- 8.3 Herkenning van de groepsontwikkeling; het model van Levine 162
- 8.4 Handleiding voor de praktijk: groepsontwikkeling sturen 177
  - 8.4.1 Bevordering van de ontwikkeling van een lopende groep 178
  - 8.4.2 Hoe kan de groepsleider ontwikkelingsstagnatie opheffen 186

9 Groepsnormen en groepsregels 189

- 9.1 Wat zijn groepsnormen 189
- 9.2 Ontstaan en ontwikkeling van normen: groepscultuur 194

- 9.3 Hoe werken normen in de praktijk: conformisme, individuele speelruimte en normloosheid 197
- 9.4 Handleiding voor de praktijk: normen sturen 201
  - 9.4.1 Inleiding 201
  - 9.4.2 Normen bevorderen in een beginnende groep 203
  - 9.4.3 Normen bevorderen in een lopende groep 207
  - 9.4.4 Normen veranderen en blokkeren in een lopende groep 211

10 Rolgedrag in de groep 215

- 10.1 Inleiding 215
- 10.2 Wat is een rol 215
- 10.3 De functie van rollen voor de groep en voor het individu 218
- 10.4 Hoe werken rollen in de praktijk: rolzuiging 222
- 10.5 Ontstaan en ontwikkeling van rollen 224
- 10.6 Negatieve rolontwikkeling: rolfixatie, rolvervaging, eenzijdige rolontwikkeling 225
- 10.7 Rolrepertoire van de groepsleider 230
- 10.8 Handleiding voor de praktijk: rolgedrag sturen 232
  - 10.8.1 Bevordering van rolontwikkeling 232
  - 10.8.2 Rolgedrag remmen 235
  - 10.8.3 Sturen met rolgedrag 237

11 Beëindiging en afscheid in de groep 239

- 11.1 Inleiding 239
- 11.2 Beëindiging van de groepstaak: evaluatie en afsluiting van de groep 239
- 11.3 Het proces van beëindiging: scheidingscrisis en beëindigingsfase 240
  - 11.3.1 De scheidingscrisis 241
  - 11.3.2 Beëindigingsfase 245
- 11.4 Het nut van beëindigingsprocessen in gezondheidszorggroepen 250
- 11.5 Handleiding voor de praktijk: beëindiging in een groep sturen 250
  - 11.5.1 Beëindiging organiseren: de organisatie van afsluiting en beëindiging 251
  - 11.5.2 Beëindiging bevorderen bij de start van een groep 257
  - 11.5.3 Beëindiging bevorderen in het begin van een scheidingscrisis 258
  - 11.5.4 Beëindiging bevorderen door een scheidingscrisis helpen op te lossen I: ontkenning van de scheiding 259

- 11.5.5 Beëindiging bevorderen door een scheidingscrisis helpen op te lossen II: hulpeloosheid als reactie op de scheiding 260
- 11.5.6 Beëindiging sturen in de beëindigingsfase 262

12 Diepteprocessen in de groep 265

- 12.1 Inleiding 265
- 12.2 Angst hoort erbij 265
- 12.3 Vermijdingsvormen bij een groep 268
- 12.4 Regressie en overdracht in de groep 271
- 12.5 Tegenoverdracht bij en openheid van de groepsleider 274

Troubleshootinggids 277

Literatuur 309

Register 311